

- ⁶ Дзера І. О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні / Ірина Олександрівна Дзера. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 255 с. – С. 32–33.
- ⁷ Зобов'язальне право: теорія і практика : навч. посібн. для студентів юридич. вузів і фак. ун-тів / [Дзера О. В., Кузнецова Н. С., Луць В. В. та ін.]; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 912 с. – С. 17.
- ⁸ Дзера І. О. Вказана праця. – С. 48.
- ⁹ Там само.
- ¹⁰ Клименко С. В. Захист цивільних прав та інтересів при здійсненні суб'єктивного права фізичними особами / С. В. Клименко, Г. О. Ільченко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006. – № 6. – С. 121.
- ¹¹ Присяжнюк Т. Захист права власності у Європейському правовому просторі / Т. Присяжнюк, О. Мірошник // Право України. – 2001. – № 8. – С. 68.
- ¹² Басин Ю. Г., Диденко А. Г. Защита субъективных прав // Юридические науки: сборник статей. — Алма-Ата, 1971. – С. 11–13.
- ¹³ Конституція України. – Х.: Одиссей, 2006. – 48 с. – (Серія «Закони України»)
- ¹⁴ Дзера І. О. Вказана праця. – С. 31–32.
- ¹⁵ Харченко О. С. Підстави припинення права власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спеціальність 12.00.03 / Харченко О. С. – К., 2007. – 18 с. – С. 3.
- ¹⁶ Тлумачний словник української мови : близько 7000 слів / [ред. Д. Г. Гринчишина]. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Освіта, 1999. – 302 с.
- ¹⁷ Новий тлумачний словник української мови / [укл. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко]. – 2-ге видання, виправлене. – К. : Аконті, 2001. – Т. 1. – 928 с. – С. 723.
- ¹⁸ Там само. – С. 390.
- ¹⁹ Енциклопедія цивільного права України / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; відп. ред. Я. М. Шевченко. – К.: Ін Юре, 2009. – 952 с. – С. 789.

Резюме

У науковій статті досліджуються окремі питання способів захисту права власності. Розглядаються теоретичні проблеми, класифікації способів захисту права власності та поняття способів захисту цього права.

Ключові слова: власність, спосіб захисту, класифікація, позов.

Резюме

В научной статье исследуются отдельные вопросы способов защиты права собственности. Рассматриваются теоретические проблемы, классификации способов защиты права собственности и понятие способов защиты этого права.

Ключевые слова: собственность, способ защиты, классификация, иск.

Summary

In the scientific article explores some issues ways to protect property rights. Considered the theoretical problem, the classification of the means of protecting property rights and the notion of the means of protecting this right.

Key words: property, way to protect, classification, claim.

Отримано 4.06.2012

О. А. ТИМОШЕНКО

Ольга Анатоліївна Тимошенко, старший викладач Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КАСАЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Ключовим питанням науки цивільного процесуального права є проблематика вивчення історії та сучасного стану правового регулювання будь-якого процесуального правового інституту, що в подальшому надасть змогу виокремити тенденції його розвитку. У зазначеному контексті можливо наголосити, що, досліджуючи касаційний порядок оскарження рішень суду в цивільному судочинстві України, насамперед, доцільно встановити закономірності становлення та розвитку його правового регулювання. У вітчизняній юридичній науці цивільного процесу питання становлення та розвитку правового регулювання касаційного провадження в цивільному судочинстві України були предметом вивчення та аналізу багатьох вчених-цивілістів, зокрема: Є. В. Васьковського, О. А. Підпригори, Д. М. Притики, Є. І. Фурси, С. Я. Фурси, М. І. Хавронюка, Є. А. Черноушенка, П. І. Шевчука, М. Й. Штефана, О. О. Штефан та інших. Проте переважна більшість наукових робіт зазначених вчених присвячені питанням аналізу чин-

них норм цивільно-процесуального права України та проблем правового регулювання касаційного провадження в Україні.

Враховуючи двадцятирічну історію становлення незалежності України та розбудови національної системи судочинства, доцільним є узагальнення історії становлення правового регулювання касаційного провадження в цивільному судочинстві України, виокремити й охарактеризувати етапи цього становлення та обґрунтувати тенденції його розвитку.

Тому в цій науковій роботі предметом дослідження будуть закономірності становлення та розвитку правового регулювання касаційного провадження в цивільному судочинстві України. З огляду на складність та багатоаспектність предмету дослідження, в цій науковій роботі ми ставимо за мету провести періодизацію історії становлення правового регулювання касаційного провадження в цивільному судочинстві України, на підставі чого виокремити проблеми і тенденції його розвитку.

Проголошення незалежності України відіграло важливу роль у зародженні та подальшому становленні касаційного провадження в цивільному судочинстві України. Це зумовлено необхідністю створення національних традицій судочинства вітчизняної судової системи. З метою визначення закономірностей формування національної системи касаційного провадження в цивільних справах необхідно, насамперед, встановити особливості стану розвитку касаційного провадження в Україні на момент проголошення її незалежності. В юридичній літературі зазначене питання має досить неоднозначну відповідь, проте переважна більшість вчених схиляються до думки про те, що Україною було залишено існуючу систему судочинства та проголошено курс на її реформування. Правовими передумовами формування національної судової системи стало прийняття Декларації про державний суверенітет України, розділ III якої закріплює положення про те, що «*Державна влада в Республіці здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу та судову*»¹. Тим самим на правовому рівні, закріплюється державний суверенітет України, встановлюється принцип розподілу державної влади, при якому виокремлюється самостійна судова влада, яка наділяється повноваженнями здійснювати судочинство в державі. Так було закріплено вихідне положення про створення національної судової системи України.

Наступним кроком стало прийняття Акту проголошення незалежності України², відповідно до якого проголошено статус України як незалежної держави, яка повинна сформувати, в тому числі й національні засади судочинства. Враховуючи зародження нової незалежної держави, формування власної судової системи не могло відбутися у найкоротші строки, оскільки це потребувало як вироблення єдиної концепції, так і проведення комплексу заходів правового, організаційного характеру щодо організації судової системи України. Тому на тимчасових умовах в ст. 4 Закону України «Про правонаступництво України»³ було закріплено положення про те, що «*органи державної влади і управління, органи прокуратури, суди та арбітражні суди, сформовані на підставі Конституції (Основного Закону) Української РСР, діють в Україні до створення органів державної влади і управління, органів прокуратури, судів та арбітражних судів на підставі нової Конституції України*». Таким чином, система касаційного оскарження рішень суду в цивільному судочинстві зберігала свою структуру та правове регулювання без змін, проте декларувалось, що такий стан «*правонаступництва*» має тимчасовий характер, тобто «*до створення органів державної влади і управління, органів прокуратури, судів та арбітражних судів на підставі нової Конституції України*».

Відповідно до Закону УРСР «Про судоустрій УРСР» від 5 червня 1981 р.⁴ систему судів, які були наділені правом касаційного перегляду рішень суду в цивільному судочинстві, становив Верховний суд УРСР, який функціонував як найвища судова інстанція. На початку свого існування Верховний суд УРСР має загальний статус суду касаційної інстанції та був наділений правом перегляду рішень суду в касаційному порядку. Проте з часом у складі Верховного суду УРСР було створено спеціалізовані колегії, у тому числі й колегію в цивільних справах.

Законом України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про судоустрій Української РСР», Кримінально-процесуального та Цивільного процесуального кодексів Української РСР»⁵ було внесено зміни до ст. 17 Закону УРСР «Про судоустрій УРСР», в якому удосконалено правове регулювання колегіального порядку касаційного розгляду справ, у тому числі і в цивільному судочинстві. Так, положенням ч. 3 ст. 17 вказаного Закону закріплювалось, що «*розгляд справ у касаційному порядку здійснюється судами у складі трьох суддів, а в порядку судового нагляду – у складі не менше трьох суддів*»⁶.

Порядок касаційного розгляду справ в цивільному судочинстві регламентувався положеннями Цивільного процесуального кодексу України від 18 липня 1963 р. з відповідними змінами і доповненнями⁷. Відповідно положеннями вказаного кодифікованого акта встановлено, що судом касаційної інстанції є Верховний Суд України. Окрім того, Кодексом регламентувалось: зміст права касаційного оскарження, касаційного подання судових рішень; строки касаційного оскарження, касаційне подання; особливості форми і змісту касаційної скарги, подання тощо. Варто наголосити, що до моменту прийняття нового Цивільного процесуального кодексу України 18 березня 2004 р., положення Глави 41 (касаційне провадження) старого Цивільного процесуального кодексу України мали відносно стабільний незмінний характер та з 1991 р. майже не зазнали змін. Лише у 2002 р. Законом України «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України» були внесені окремі зміни щодо уточнення порядку реалізації права касаційного оскарження, касаційного подання (ст. 320); строків на касаційне оскарження, подання (ст. 321) тощо. Проте в цілому інші положення Глави 41 Кодексу мали стабільний характер.

Ключовою подією в процесі вдосконалення та розвитку судової системи України стало прийняття у 1996 р. Конституції України, положення якої заклали основу для розбудови судової системи України, у тому

числі й судів касаційної інстанції. Відповідно до ст. 124 Конституції України *«Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції»*⁸.

Принципове значення для розвитку касаційної інстанції судочинства має ст. 125 Конституції України, якою встановлено, що система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності і спеціалізації. Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України. Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди⁹. Таким чином, можливо виокремити перший етап становлення та розвитку правового регулювання касаційного провадження в цивільному процесі України, що розпочався на початку 90-х років ХХ ст. і продовжився до початку ХХІ ст. Ці 10 років можливо охарактеризувати в межах наступних положень: зберігається система касаційного оскарження рішень судів у цивільному судочинстві, що сформувався ще за часів існування СРСР; прийняттям Конституції України, де однією із засад судочинства було закріплено забезпечення касаційного оскарження рішень суду; в порядку правонаступництва зберігають дію на території України норми цивільного процесуального законодавства УРСР, які регулюють касаційне оскарження рішень судів.

Незважаючи на прийняття Конституції України та закріплення основ судоустрою України, до початку ХХІ ст. ґрунтовних змін у системі касаційного порядку оскарження рішень судів у цивільному судочинстві не відбулося.

21 червня 2001 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України»¹⁰. Вказаним нормативно-правовим актом були внесені суттєві зміни і доповнення до правового регулювання діяльності касаційних інстанцій судочинства в цілому, в тому числі і щодо діяльності касаційної інстанції в цивільному судочинстві. Крім того, цей Закон заклав основу для початку другого етапу розвитку правового регулювання цивільного судочинства в Україні, в тому числі і касаційного оскарження рішень судів в цивільному судочинстві. Це пояснюється тим, що на виконання положень Конституції України, впроваджувались правові основи створення касаційних інстанцій судочинства в Україні на основі їх спеціалізації.

Разом з тим, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» від 21.06.2001 р. вносились наступні зміни і доповнення:

– уточнювалися положення щодо колегіального та одноособового порядку розгляду судових справ. Встановлювалось, що *«перегляд справ в апеляційному, касаційному порядку і за нововиявленими та іншими обставинами, передбаченими Конституцією України та законами України, здійснюється судом колегіального у складі не менше трьох професійних суддів відповідно до процесуального закону»* (ст. 10);

– закріплювалась норма щодо системи судів загальної юрисдикції;

– Розділ II Закону України «Про судоустрій України» було доповнено главою 3-2 «Вищі спеціалізовані суди», де встановлювався правовий статус і склад вищих спеціалізованих судів. Зокрема, закріплювалось, що вищі спеціалізовані суди є вищими судовими органами спеціалізованих судів. Вищі спеціалізовані суди складаються з обраних до них Верховною Радою України суддів, зі складу яких загальними зборами відповідного суду обираються голова суду та його заступники; вперше закріплювались повноваження вищих спеціалізованих судів; було закріплено статус Голови вищого спеціалізованого суду тощо.

Таким чином, із внесенням зазначених змін у чинне законодавство України, створювалось правове поле для діяльності вищих спеціалізованих судів, у тому числі і в сфері цивільного судочинства, з одного боку, а з іншого – ці зміни стали логічним продовженням реалізації положень Конституції України та проведення судової реформи в Україні.

Враховуючи те, що чинний Закон України «Про судоустрій України» був прийнятий ще у 1981 р. та за період функціонування зазнав численних змін і доповнень, 7 лютого 2002 р. був прийнятий новий Закон України «Про судоустрій України»¹¹, яким оновлювалось і правове регулювання діяльності судів касаційної інстанції в цивільному судочинстві. По-перше, у ст. 6 Закону встановлювалась триінстанційна система розгляду справ на предмет законності судових рішень. Зокрема регламентувалося, що *«Для забезпечення всебічного, повного та об'єктивного розгляду справ, законності судових рішень в Україні діють суди першої, апеляційної та касаційної інстанцій»*. По-друге, ст. 18 закріплювала систему судів загальної юрисдикції. Так було передбачено, що систему судів загальної юрисдикції складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди, Апеляційний суд України; 3) Касаційний суд України; 4) вищі спеціалізовані суди; 5) Верховний Суд України. Проте, положення про наявність Касаційного суду в системі судів загальної юрисдикції згодом було визнане Конституційним Судом України таким, що не відповідає положенням Конституції України в частині невідповідності принципу спеціалізації судової системи¹². Також закріплювалось, що вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі спеціалізовані суди. По-третє, оскільки до складу системи судів загальної юрисдикції відносився Касаційний суд України, того головною ідеєю його створення була централізація касаційного оскарження рішень судів. Відповідно до цього, Законом закріплювалось, що Касаційний суд України діє у складі суддів, обраних на посаду безстроково, голови суду та його заступників. У складі Касаційного суду України діють: 1) судова палата у цивільних справах; 2) судова палата у кримінальних справах; 3) військова судова палата. По-четверте, закріплювалась система вищих судових органів спеціалізованих судів. Тобто створювалась система спеціалізованих судів, касаційною інстанцією серед системи яких були «вищі судові органи спеціалізованих судів». Проте, вищі судові органи спеціалізованих судів в сфері цивіль-

ного судочинства не створювались. По-п'яте, в цілому залишалися незмінними повноваження Верховного Суду України щодо можливості касаційного перегляду рішень судів. По-шосте, у п. 9 Перехідних та прикінцевих положень Закону передбачалось, що *«Верховний Суд України здійснює передбачені цим Законом повноваження Верховного Суду України»*. До законодавчого визначення суду, який буде здійснювати повноваження касаційної інстанції у цивільних справах, його утворення і початку діяльності перегляд цих справ у касаційному порядку здійснює Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України.

Таким чином, зазначеним Законом України «Про судоустрій України»¹³ вносились суттєві зміни в систему касаційного оскарження рішень судів, проте, на нашу думку, поза увагою законодавців залишилося належне забезпечення касаційного порядку оскарження рішень судів у цивільному судочинстві, оскільки ця функція належала спеціалізованому суду, проте це було більше формально, а реально функція касаційної інстанції цивільного судочинства належала відповідній палаті Верховного Суду України.

Принциповим стало прийняття у 2004 р. нового Цивільного процесуального кодексу України, який вступив в силу 1 січня 2005 р.. У змісті вказаного кодексу значно було вдосконалено правове регулювання касаційного провадження в цивільному судочинстві, а саме: закріплювалось право оскаржувати рішення судів у порядку цивільного судочинства не лише особам, які беруть участь у справі, але і іншим особам, які не беруть участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права та обов'язки. Вони наділялися правом на апеляційне та касаційне оскарження судових рішень у випадках та порядку, встановлених Кодексом (ст. 13); встановлювалось, що цивільні справи у суді касаційної інстанції розглядаються колегією у складі не менше трьох суддів (ч. 4 ст. 18); уточнювався зміст права касаційного оскарження та строк на касаційне оскарження (ст. 324, 325); було уточнено порядок подання касаційної скарги, її вимоги щодо її форми та змісту, порядку касаційного розгляду справи (ст. 326, 327, 333); чітко визначалися повноваження суду касаційної інстанції (ст. 336).

22 лютого 2007 р. були прийняті зміни і доповнення до Закону України «Про судоустрій України», якими було усунено невідповідність між нормами Цивільного процесуального кодексу України, нормами самого Закону України «Про судоустрій України» та судовою практикою розгляду справ в порядку касації в цивільному судочинстві. Судова практика здійснення касаційного провадження в цивільному судочинстві полягала в тому, що вищого спеціалізованого суду в сфері цивільного судочинства створено не було, Касаційного суду України також не було створено, а положення Закону України «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 р. щодо його статусу були визнані неконституційними. Тому функції касаційного розгляду справ в цивільному судочинстві виконувались відповідною палатою Верховного Суду України¹⁴. Отже, другий етап розвитку правового регулювання касаційного провадження в цивільному процесі України можливо охарактеризувати наступними тезами: слід позитивно відзначити прийняття Цивільного процесуального кодексу України, яким було значно деталізовано процесуальні основи касаційного розгляду справ у порядку цивільного судочинства; також, слід позитивно відзначити зміни чинного законодавства України в частині усунення колізій та прогалин у праві, приведення чинного законодавства до вимог взаємоузгодженості; необхідно відзначити непослідовність правового забезпечення формування і діяльності судів касаційної інстанції, оскільки реформування системи касаційного судочинства в цей період мало тимчасовий характер і остаточно не вирішувало реформування касаційного розгляду справ у цивільному процесі України, та значно переважувало апеляційні суди роботою щодо розгляду справ у касаційному порядку; недоліком розвитку правового забезпечення касаційного провадження в цивільному судочинстві було непослідовність проведених реформ та неузгодженість між нормами цивільно-процесуального права та нормами Закону України «Про судоустрій України»; протягом вказаного періоду в цілому були створені передумови подальшого реформування касаційного розгляду справ в цивільному процесі України.

Враховуючи необхідність проведення судової реформи 7 липня 2010 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про судоустрій і статус суддів»¹⁵, який діє і на сьогодні. Вказаним Законом внесені ґрунтовні зміни в правове регулювання касаційного оскарження рішень суду в цивільному судочинстві, а саме: по-перше, уточнена ступенева форма реалізації права на захист (у тому числі й касаційна інстанція створюється і функціонує з метою повноцінної реалізації особами права на захист). Зокрема, ст. 7 Закону встановлено, що *«для забезпечення справедливої та неупередженої розгляду справ у розумні строки, встановлені законом, в Україні діють суди першої, апеляційної, касаційної інстанцій і Верховний Суд України»*. Таким чином закріплена триінстанційна система судочинства та окремим статусом наділено Верховний Суд України тощо.

Необхідно відзначити, що вказаними змінами положень чинного законодавства України було приведено систему касаційного оскарження рішень суду в цивільному судочинстві у відповідність з нормами Конституції України, розмежовано повноваження вищого спеціалізованого суду та Верховного Суду України в сфері повноважень щодо касаційного розгляду справ, проте, на нашу думку: необґрунтовано об'єднано в одному суб'єкті (Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ) повноваження в сфері цивільного та кримінального судочинства; норми закону ще мають технічні недоліки оформлення та відсилочні і абстрактні положення; нечітко визначено повноваження щодо перегляду справ Верховним Судом України *«з підстав неоднакового застосування судами (судом) касаційної інстанції однієї і тієї ж норми матеріального права у подібних правовідносинах»*. Це положення породжуватиме можливість так званого «застосування норми в ручному режимі».

Таким чином, третій етап розвитку правового регулювання касаційного провадження в цивільному процесі України розпочався в середині 2010 р. та триває і на сьогодні. Враховуючи досить нетривалий

проміжок часу, його характеристики можливо узагальнити у вигляді тенденцій розвитку правового регулювання. З огляду на зазначені вище особливості розвитку касаційного провадження в цивільному судочинстві України та його правового регулювання, доцільно окремо звернути увагу на специфіку тенденцій розвитку правового регулювання касаційного провадження у цивільному судочинстві: касаційне провадження в Україні знаходиться у стані реформування, що відбувається, з одного боку, під впливом загальної судової реформи в державі, а з іншого – під впливом міжнародних вимог щодо забезпечення доступності та справедливості судочинства; касаційне провадження в цивільному судочинстві є складовим елементом системи оскарження судових рішень, що забезпечує можливість повноцінної реалізації права суб'єктів на захист, забезпечує справедливий та всебічний характер вирішення правових спорів; касаційне провадження в цивільному судочинстві України має досить безсистемний розвиток свого правового регулювання, що зумовлюється досить частими змінами чинного законодавства України, наявністю прогалин у правовому регулюванні статусу судів касаційної інстанції та процесуальних основ здійснення касаційного провадження; розвиток касаційного провадження у цивільному судочинстві України знаходиться на сьогодні в стані трансформації, що зумовлено переходом до спеціалізації діяльності касаційної форми оскарження судових рішень в цілому; є нагальною необхідність вироблення єдиної концепції розвитку та функціонування касаційної інстанції в цивільному судочинстві, у змісті якої необхідно закріпити напрямки реформування касаційного провадження в цивільному судочинстві на найближчий період; необхідною є активізація наукових юридичних досліджень проблем касаційного провадження в цивільному судочинстві з метою уніфікації та обґрунтування єдиних доктринальних засад розвитку та функціонування касаційного провадження; спостерігається тенденція до уніфікації цивільного процесу в цілому, у тому числі й касаційного провадження, з нормами та практикою касаційного провадження в судочинстві іноземних держав, з метою спрощення та формування однотипності процедури оскарження судових рішень.

¹ Декларації про державний суверенітет України від 16.07.1990 року // www.rada.gov.ua

² Акт проголошення незалежності України від 24.08.1991 року // www.rada.gov.ua

³ Законом України «Про правонаступництво України» від 12.09.1991 року // www.rada.gov.ua

⁴ Закону УРСР «Про судоустрій УРСР» № 2022-Х від 05 червня 1981 року // www.rada.gov.ua

⁵ Закон України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про судоустрій Української РСР», Кримінально-процесуального та Цивільного процесуального кодексів Української РСР» від 17.06.1992 року // www.rada.gov.ua

⁶ Там само.

⁷ Цивільний процесуальний кодекс України від 18 липня 1963 року // www.rada.gov.ua

⁸ Конституція України від 28.06.1996 року // www.rada.gov.ua

⁹ Там само.

¹⁰ Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» № 5231-III від 21 червня 2001 року // www.rada.gov.ua

¹¹ Закон України «Про судоустрій України» № 3018-III від 07 лютого 2002 року // www.rada.gov.ua

¹² Рішення Конституційного Суду України № 20-рп/2003 від 11.12.2003 року // www.rada.gov.ua

¹³ Закон України «Про судоустрій України» № 3018-III від 07 лютого 2002 року // www.rada.gov.ua

¹⁴ Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» щодо забезпечення касаційного розгляду цивільних справ № 697-V від 22 лютого 2007 року // www.rada.gov.ua

¹⁵ Закон України «Про судоустрій і статус судів» № 2453-VI від 07 липня 2010 року // www.rada.gov.ua

Резюме

У статті досліджено питання становлення та розвитку правового регулювання касаційного провадження в цивільному процесі України. Автором проведено періодизацію становлення правового регулювання касаційного провадження, охарактеризовано етапи становлення та виокремлено тенденції розвитку.

Ключові слова: касаційне провадження, цивільне судочинство.

Резюме

В статье исследованы вопросы становления и развития правового регулирования кассационного производства в гражданском процессе Украины. Автором проведена периодизация становления правового регулирования кассационного производства, охарактеризованы этапы становления и обоснованы тенденции его развития.

Ключевые слова: кассационное производство, гражданское судопроизводство.

Summary

In the article the questions of becoming and development of the legal adjusting of appeal realization are probed in the civil legal proceeding of Ukraine. Author is conduct a division into periods of becoming of the legal adjusting of appeal realization, the becoming stages are described and progress trends are selected.

Key words: civil legal procedure, civil legal activity.

Отримано 8.06.2012